کێشەی گەنجان و کەمتەرخەمیی کۆمەڵگە

سارا عومەر

بێگومان گشت یەکێك لەئێمەی مـرۆڤ چ نێر یان مێ، هەر لەسـەرەتای هاتنەژیانەوە یەکـەم نیگامان دەکەوێتە ئامێـزی هەنسك و قوڵپـی گریانـی منداڵیمانـەوەو دواتـر چواردەورەکەمـان. پێدەچێت سـەیر نەبێت گەر بڵێـین ئێمـەی مرۆڤ تا ئـەم رادەیەی ژیانیش بەدەسـت دەسـترازەی بێشـکەی منداڵیمانـەوە ئەکروزێینـەوەو خواخوامانـە بمانهێننـە دەرەوە، تا ژیـان لەجوانییەکەی خـۆی ببینین. ئێمەی مـرۆڤ لەماڵێکەوە بـۆ ماڵێکی دی یاخود لەخێزانێکەوە بۆ خێزانێکی دی جیاوازیمان هەیەو شـێوازی بیرکردنەوەمان دەکرێت چەندجارێك بگەرێتەوە سـەر ئەو کوچەیـەی تێیـدا بەخێوکراویـن، پێدەچێت کەسانێکیشـمان هەبـن هێنـدەی دووری زەوی و ئاسمان لەبۆچوونـی خانەوادەکەیانەوە دووربـن، ئەمە لەکاتێکدا روودەدات کەئێمـەی مـرۆڤ گەنجین و لەتەمەنێکـدا هەوڵدەدەیـن خۆمـان بدۆزینـەوەو کەسـایەتی خۆمان بەخۆمان دیاریی بکەین نەك پێش گەورەبوونمان لەلایەن چواردەورەکەمانەوە دیاریی کرابێت.

لەکاتێکـدا لەسـایتەکانی ئینتەرنێـت و رۆژنامـە جیاجیاکانـدا نووسـینی زۆربـەی گەنجی ئەم سـەردەمە ئاڵۆزەمان بەرچاو دەکەوێت و دەیخوێنینەوە زۆربەی کات پریەتی لەناخۆشـی و نیگەرانی و دەردەسـەری و کێشەی تاکە کەسـی و کۆمەڵایەتی. ئەم شـێوازە نووسینانەش چ لەوڵاتانی دەرەوەی کوردسـتان و چ لەناوەوەی کوردسـتان زۆرباون و بەراستی دەقێکی تایبەتی لەژیانی کەم تا زۆری هەرلاوێکـدا دەستنیشـانکردووە، بێگومـان ئەمە جێگەی سەرسورمانە گەر گەورەکانمان یاخود ئەو کەسانەی کاریان بەدەستە لەم جۆرە نووسینانە ناروانن و دەزگایەکی تایبەت بەکێشەی گەنج رێکناخەن، چونکە ئێستاو لەم سەردەمەدا هێندەی فرمێسك دەبینرێت پێکەنین نابیسترێت، هێندەی دابـران دەبینرێت بـۆ یەکبوون نابینرێـت. بەبڕوای من ئەمەش یەکێکە لەو هۆیە سـەرەکییانەی نووسـین تێیدا لەدایك دەبێـت. گەر ئێمە چەند پسـپۆرێکمان هەبوایەو رۆژانە چەند سـاتێکی بەخوێندنەوەی ئەم جۆرە نووسین و ئەم جـۆرە نارەزایی دەربرینانـەوە بەکاربهێنایە، ئەوا بێگومان کێشـەی کۆمـەڵ تاڕاددەیەك زۆر کـەم دەبۆوەو کپ دەبـوو. دانانی گروپێکی موزیـك و تیپێکی تۆپی پێ و کردنەوەی سوورێکی دوورمان بەس نییە بۆ خەنیکردنی گەنجان و چارەسەرکردنی کێشەکانیان.

گەر کۆمەڵگەکەمان لەهەوڵ و کۆششەکانیاندا بۆ گەنجی کورد زیاتر تێکۆشەربن بێگومان کێشەی وڵات جێهێشتن و چەندین کێشەی تریش کەمدەبێتەوە.

گـەر سـەیرێکی وڵاتەکانـی دەرەوەی کوردسـتان بکەین بەتایبەتـی ئەوروپا، دەبینین هـەر لەقوتابخانەی سـەرەتاییەوە بگرە تا زانکۆو شـوێنە بـەرزەکان رۆژانە پسـپۆری دەروونزانـی تایبـەت بەقوتابخانـەکان لەبارو هـۆش و ئـاکاری هـەر تاکێـك دەپرسـنەوە، بەتایبەتی گەنـج کەبایەخێکـی زۆری پێـدراوە. رەوانناسـ ئـەوە ناگرێتـەوە کەتەنها لەگـەڵ ئەو مرۆڤانـەدا کاربکات. کە بەدەسـت نەخۆشـی ژیری یاخـود هزرییـەوە بناڵێنێت، بگرە بەپێچەوانەوە مرۆڤی نەبیماریش سـەردانی دەکات بۆ زیاتر خۆناسـین و تێگەیشـتن لەدەروونـی خۆی. ئەم دەزگایانە لەلایەن حکومەتی ئەو وڵاتانەوە دامەزرێنراوە، ئەوان هـەردەم ئاگاداری گەنجەکانی خۆیانـن و دەرگایان کراوەیە بۆ چارەسـەرکردنی کێشـەکانیان کەئەگەر هات و هەسـتیان کـرد پێویسـتیان بەکەسـێك هەیـە بەدەر لەخێزانیـان گوێیان بۆ بگرێت. زۆربەی گەنج خۆی بریار دەدات، کەنەچێت بۆلای کەسـێکی بێگانەو باسـی کێشـە ناهەمواریەکانـی خۆی بۆ بکات، بـەڵام هەندێکیش هەن زۆر بەخۆشـحاڵییەوە روودەکەنە ئەو جۆرە شـوێنانە، تا بەراددەیـەك دڵتەنگـی خۆیان لەغـەم بڕەوێننەوە، ئەم شـێوازە خزمەتکردنە زۆر گرنگە، چونکە هەموو دەزانین گەنج نیوەی کۆمەڵەو دواتریش تەواوکەری کۆمەڵە لەهەر کۆمەڵگەیەکدا لەجیهان.

کام یـەك لەئێمە ئەوە نازانێت کەگەنجان پێویسـتیان بەگوێلێگرتـن هەیـە، کەکاتێك تەمەنـی لاوێتییان دێتە پێشـەوە وەك لاوێـك سـەیریان بکرێـت نـەك هەروەك منداڵەکـەی جاران و یـان وەك پیاوێکـی گـەورە لێـی بڕوانرێت، پێویستە مرۆڤ تا منداڵە دەبێت بە منداڵ بژی و تا گەنجە گەنج بژی و هەرسـاتێکیش ئاسـتی لەئاسـتی لاوێتیدا نەمـا ئەوکات خۆی ئازادە گەر رێگای گەورەبوون هەڵبژێرێت یان نا.

بەداخـەوە زۆربەی دایکان و باوکانی کۆمەڵگەی کوردی لەدەرەوەو ناوەوەی کوردسـتان بەدەست کاروباری بژێوی رۆژانەیان سـەرقاڵن، یاخود بەکێشەی تایبەتی خۆیانەوەو لەوکاتەدا پێداویسـتییەکانی تاکەکەسی نێو خێزانەکەیان لەبیرنامێنێـت و ئـەوەش دەبێتـە هـۆی دروسـتکردنی پاڵەپەسـتۆی دەروونی وەکو گوشـاری جەستەیی ئەمەش ماندوویەتی و شـەکەتی دروست دەکات، کەکاردەکاتە سەر تەندروستی ئەو گەنجانەی لەو ماڵانەدا گوزەران دەکەن.

هـەر یەکێك لەئێمە پێویسـتی بەسـەرنجی دەوروبەر هەیەو پێویستی بەوە هەیە، کە لەلایەن چواردەورەکەیەوە گوێگرێکی هەبێـت، گرنگ نییە بۆچوونـی ئەو گەنجانە گوزارشـت لەراسـتەقینەی واتای ژیانی مرۆڤایەتی بکات، بـەڵام گرنگ ئەوەیە گوێگریـان هەبێت، تا ئەو گەنجانەی لای خۆیانەوە هەسـت بەبوونی خۆیان بکەن و هەستیش بەوە بکەن کەکەسانی چواردەوریان گرنگیان پێدەدەن.